

פניני הפרשה

שמיני

עלון מס'

1184

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

האמצעי היחיד לפעול

ויבוא משה אהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם – יש להבין למה נכנסו משה ואהרן אל אהל מועד, ובפרט שהפסוק אומר מיד "ויצאו ויברכו את העם", וא"כ למה נכנסו ולמה יצאו? הרי לא כתוב שהם קיבלו באהל מועד איזו שהיא נבואה או ציווי לברך את העם ואיך הברכה שלהם פעלה להשראת שכינה יותר מכל המעשים?

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל בספר "תפארת שמשון" מבאר על פי מה שמובא במשנה אבות פרק א' משנה ב': על שלשה דברים העולם עומד וכו' על העבודה. וביאר רבינו יונה שהיא עבודת התפלה אשר נתקנה במקום עבודת הקרבנות, ובכח התפלה לשבור מחיצות ולפתוח שערים. גם כיום שאין לנו בית המקדש ואין דרך להקריב קרבנות, נותרה בידינו פעולה אחת שהיא התפלה והיא האמצעי היחיד שבכוחו לקרב אותנו לבורא עולם ולהביא לישועה וכפרה.

בהקמת המשכן היה צורך גדול לכפר על חטא העגל שבו חטא כלל ישראל, ולא היה מספיק לכפר על עם ישראל רק בקרבנות כמו שנעשה על ידי אהרן ככתוב בפסוקים הקודמים באריכות. ולכן בסיום כל העבודה נאמר "וירד מעשות החטאת העולה והשלמים". מאחר שחטא העגל היה במזיד אין אפשרות לכפר עליו באמצעות קרבן, והדבר היחיד שיכול לפעול כפרה גמורה הוא ע"י משה ואהרן שנכנסו לאהל מועד לבקש רחמים ולהתפלל לפני ה', ורק אחר שהתפללו ירדה אש מן השמים ושרתה שכינה על עם ישראל.

*

כשהרב מפוננבויז' זצ"ל ייסד את ישיבתו, ביום הנחת אבן הפינה היו מתי מעט ובאותו יום עמד בצום ובתפלה להצלחת הבנייה. אפילו שהיה זה יום של שמחה לבנות מחדש את עולם התורה בארץ ישראל, אבל הבין שבלי תפילה וצום אי אפשר לפעול דבר שיש לו קיום. וכאשר שמע על כך החזו"א אמר שמובטח הוא שיזכה להגשים פעולתו. למרות שאחרים לענו לו מי ירצה לבוא ללמוד אחרי חרבן היהדות באירופה ומצב העוני בארץ, אעפ"כ בזכות תפלותיו ותחנוניו התקיים בו "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישנה מאד".

מָכַל מַלְמְדֵי הַשְּׁפָלָתִי	עצה טובה
<p>מַה לְמַדִּים מִ- חֵיט</p> <p>הָאֲדָמוֹר מְרִימוֹב הַשְּׁתַדֵּף עִם הָאֲדָמוֹר מְרוֹזִין. בְּחֵתִימַת הַתְנָאִים הָאֲדָמוֹר מְרוֹזִין אָמַר שְׁנוֹהֲגִים אֲצִלְם בְּמַעְמַד בְּזַח לְמַנּוֹת אֶת שׁוֹשְׁלַת הַיּוֹחֲסִין, וְהִלְךְ וּמָנָה אֶת הַיְהוּסִים שְׁלוֹ עַד דָּוֵד תְּמַלֵּךְ. פְּשָׁמִים פָּנָה אֶל הַמְּחַתֵּן שְׁלוֹ: "נֹג, וְהַמְּחַתֵּן מָה הוּא אוֹמְרָ?" הָאֲדָמוֹר מְרִימוֹב, שְׁהֲגִיעַ מִפְּשָׁפְחָה פְּשׁוּמָה הִגִּיב: "אָבָא שְׁלִי חֵיט פְּשׁוּמָה הִיָּה וְלִמְדֵי דִבְרַ אֶחָד: יִשְׁנִים צְרִיף לְתַגּוּ, חֲדָשִׁים לֹא לְמַלְקָל. הַרְבֵּי מְרוֹזִין שְׁמַע, הִנְהִיגוּ, וְאָמַר: "זַח יְהוּס גְּדוּל מְאֹד".</p>	<p>לאחר שאתה משלים משימה שהיה קשה עליך לעשותה, כמו סיום מסכת, עצור ליהנות מהמעשה: "עכשיו אני מרגיש טוב! איזו תחושה של סיפוק!". שמור לעצמך זכרון נעים מהנאה זו, על מנת שתוכל להשתמש בו ככוח מניע ומעודד לקראת הפעם הבאה. (רבי נח וינברג זצ"ל בספר "מ"ח קנייני תורה" דרך ל"ג).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"ידוע הדבר ומפורסם הענין שהעולם הזה נמשל לחלום, וכמו שאדם נדמה לו לפעמים בחלום שהוא יושב בפלטרין גדול ורהיטים ושלחנות וכסאות ומטות זהב וכסף ומאכל ומשתה מכל המינים... ואחרי איזה רגעים הוא מתעורר ורואה עצמו ריקם מן הכל, כך ישיבת האדם בעולם הזה, שימי חיי האדם הם ששים או שבעים שנה, הם עוברים עליו ברגע אחד, כמאמר הכתוב ימיו כצל עובר" ("מגיד חדשות" ח"י דרוש כ"ד).

ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש (י' ג')

יש לדקדק, שהרי אמרו במסכת עירובין (דף ס"ג ע"א) שמתו בגלל שהורו הלכה בפני משה, שאמרו לו מצוה להביא אש מן ההדיוט כדכתיב "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח". ע"ש, ואם כן מה שייד כאן ענין קידוש ה' שאמר משה "בקרובי אקדש"? ונראה בס"ד לומר, שנדב ואביהוא התכוונו לשם שמים ולא עשו כן להתגאות על משה רבינו ח"ו וכיו"ב. ומשה באמת ידע שמצוה להביא מן ההדיוט אלא שרצה משה שבאותו יום תרד אש רק מן השמים כדי שיראו בני ישראל וידעו ויכירו ששורה ביניהם השכינה, וכמעשה אליהו בהר הכרמל שירידת האש הראתה לכולם שה' עמו. ובגמרא אמרו, תנא, איסי בן יהודה אומר לא מתו נדב ואביהוא אלא בשביל שאמרו ישראל לא ירדה שכינה למטה, כיון שמתו נדב ואביהוא ידעו שירדה שכינה למטה. ע"ש. ונמצא ששריפתם גרמה והוכיחה לעם ישראל את הימצאות השכינה ביניהם, שאם לא כן היו חושבים ישראל שהאש היא מאותה אש שנתנו נדב ואביהוא, ונמצא שעל ידם התקדש שם שמים, ונוכחו כולם לדעת כי שכינה ביניהם. והנה אמרו חז"ל (הובא בפירש"י שמות כ"ד יו"ד) שנדב ואביהוא ושבעים זקנים התחייבו מיתה כבר מיום מתן תורה ע"י שהציצו בשכינה, אלא שלא רצה הקב"ה להיפרע מהם באותו יום כדי שלא לערבב השמחה. ע"ש. ותמוה, דא"כ גם ביום זה שהוא יום הנוכת המשכן לא היה ראוי ליפרע מהם שלא לערבב השמחה. אבל לפי האמור לעיל נראה, שכוונת הקב"ה היתה לקדש שמו יתברך בהם וזו מעלתם הגדולה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

וזה לכם הטמא וגו' על הארץ החולד והעכבר וגו' (י"א כ"ט)

תקדים "החולד" שהוא החולדה (עיי' תרגום אונקלוס רד"ק ועוד) לכל השרצים והסמיכה ל"על הארץ", לרמז בזה שהחולדה היא הבריה היחידה מכל הבריות שנמצאת רק בארץ ואינה נמצאת בים, וכמ"ש בחולין דף קכ"ז ע"א ע"ש. (הרה"ג ר' רחביה חדוק שליט"א).

נקודת חן / עובדיה חן

הזית מתוק או מר?

ל"ו ע"א) ובעירובין (דף י"ח ע"ב) שחשבו שהזית מתוק וכתבו שפרי הזית אינו מר רק האילן, מה שכמובן אינו תואם למציאות (ובדרכי העיון הנד"מ עמ' ש"ל הסביר שהם חשבו שהזית מתוק כי הזית הוא פרי, ובדרך כלל הפירות מתוקים ונאכלים חיים, ובאמת הזית הוא כמו ירקות שלרוב נאכלים אחר בישול או כבישה).

השערת מרן שליט"א התבררה כנכונה לאחר שנמצא כתב יד (נדפס בקובץ מוריה סיון תשל"ח) מ"פסקי רבותינו שבאשכנז" שתמה: אם שיעור כזית הוא חצי ביצה, איך אפשר לאכול כזית מצה וכזית מרור וכזית פסח בכריכה אחת כמנהג הלל הזקן, בשעה ששיעור בית הבליעה בסך הכל כביצה, ואז הוא כותב: "ולי הכותב אינו קשה, כי ראיתי זיתים בארץ ישראל ובירושלים אפילו ששה אינם גדולים כביצה". ואמר על זה מרן שליט"א בשיעורו השבועי (מוצ"ש פרשת בא התשע"ט) שזו עדות שאין כמותה. הגאון ר' דוד ברדא שליט"א שמצא ההיא מרגניתא בירחון או"ת אב תשע"ד סי' ק"ל שיער שכתב יד זה הוא לאחד מתלמידי מהר"ם מרוטנבורג זצ"ל, והביא באו"ת שם גם מדברי ראבי"ה (ברכות סי' ק"ז) שכתב ש"אין אנו בקיאין בשיעור זית".

הידיעה היכן ארצות מגוריהם של הפוסקים, תורמת לעתים להבנת פסיקתם. כך למשל, לענין שיעור כזית. בזמננו נתפשט המנהג כדעת רבותינו בעלי התוספות (חולין דף ק"ג ע"ב ועוד) ששיעור כזית הוא כחצי ביצה, אך יש לדעת שכל חכמי ספרד שדיברו על שיעור כזית מתבאר מדבריהם ששיעור כזית הוא פחות מחצי ביצה (עיי' במאמר הנפלא של הגאון רבי אביה שמריה חדוק שליט"א ב"ויען שמואל" חלק כ"ד סי' נ"ט). הדבר נראה תמוה שדבר שבמציאות נתון במחלוקת כה קיצונית, ועוד יותר יפלא שהדעות מתחלקות לפי אזור המגורים.

בשו"ת בית נאמן ח"א (עמ' קל"ז ורצ"ז), מעלה מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א הצעה נועזת: אזור הגידול של הזית הוא באזור אגן הים התיכון. בצרפת מקום מושבם של רבותינו בעלי התוספות, לא היו גדלים זיתים. ולכן חכמי ספרד שהכירו זיתים ראו וידעו שהם קטנים מאד ויש בהם פחות מרביע ביצה. ואילו בעלי התוס' שלא היו זיתים מצויים במדינותיהם, שיערו לפי הבנתם בגמרא שהזית חצי ביצה.

הוכחה מתוקה לכך הוא מביא מתוס' בפסחים (דף

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

כשמלאך המוות רקד מעל המשאית

תושיע יהודי מצמא!"

אך הנהג לא הסכים, ודרש שיפנו לו מיד את הדרך.

"אולי בכל זאת?! ניסה רבי מאיר "האין בלבך רחמים?! יהודי צמא, ואתה מסרב להשקותו, ובתשלום מלא? אקנה את כל הארגז!"

נהג המשאית לא הסכים בשום אופן וצעק: "לא מוכר, וזהו! וזו מהדרך!"

"חבל!" הפטיר בבא מאיר בצער, ואמר לנהג המונית: "בוא, ניסע!". הגיעו לאשדוד, ועברו ליד קיוסק. אמר הנהג: "אעצור ואקנה שתיה". "אין צורך", אמר הרב, "אשתה בבית". שילם הרב לבעל המונית וירד, והוא עשה דרכו חזרה.

והנה בדרכו לנתיבות, מגלה נהג הטקסי את משאית המשקאות הפוכה, שברי זכוכית נוצצים בשלוליות המשקה, ואמבולנס מפנה את גופת הנהג. שב נהג המונית לרבי מאיר לספר לו את אשר ארע. סבר שהרב הקפיד וקילל את נהג המשאית בגלל שלא נתן לו שתיה ולכן קרה מה שקרה.

"וכי באמת סבור אתה" אמר הרב לנהג המונית "שלאחר ששתיתי אצל מר אבי, ואשדוד איננה רחוקה, התעניתי בצמא?! ובכלל, קוקה קולה - לא שתיתי מימי! אלא דע לך שראיתי את מלאך המוות רוקד וצוהל מעל המשאית. ידעתי את אשר צריך לקרות לו, וביקשתי להצילו, שכך מקובלנו "צדקה תציל ממות" (משלי יא, ד). אילו היה נעתר ומשקני, היה ניצול. כמה חבל שהקשיח לבו! ... וכעת מיתתו כפרתו."

פעמים מזמן הקב"ה לפני האדם מצוה קטנה וקלה, ודוקא זכות מצוה זו יש בכוחה להצילו מגזרה רעה המרחפת על ראשו. אם חכם הוא, מיד יחטוף ויקיימנה, ותעמוד לפניו למגן וצנה. אך אם כסיל הוא, יזעף ויתלונן על המצוות והחסדים ש'מטרידים' אותו, בשעה שאינו מעלה בדעתו כי הם נשלחו להציל את חייו.

בהקשר לכך, ישנו סיפור מבהיל:

פעם נסע הגאון הצדיק רבי מאיר אבוחצירא זצ"ל במונית בכביש מהיר מנתיבות לאשדוד אחרי ביקור אצל אביו הבכא סאלי. לפני המונית נסעה משאית שהובילה ארגזי משקאות קוקה-קולה. על אם הדרך, הורה הרב לנהג לעקוף את המשאית, לאותת לנהגה לעצור ולבקש ממנו... בקבוק שתיה.

נהג הטקסי תמה לבקשה, אך ציית. עקף את המשאית ועצר לפניו, הכריחה לעצור.

המשאית עצרה, והנהג ירד רוטן וכועס כאש להבה, דורש הסבר מדוע עצרו אותו. דרש להסיר את המחסום, ולאפשר לו להמשיך. "ודאי", ענה רבנו וביקש סליחתו, "לא עשיתי כדין, אך לא היתה לי ברירה. צמא אני מאוד, וראיתי משאית גדושה בארגזי שתיה. אולי תואיל למכור לי בקבוק?"

"מה?! רטן הנהג בזעם "כל מכונת תעצור אותי ותבקש שתייה?! אדוני, זו לא הסחורה שלי, אני מביא אותה לחנויות!"

"תן את הכסף לבעל החנות", הציע הצדיק "תאמר שמכרת בקבוק וזו התמורה. אשלם מחיר כפול, אנא

ראשון בקודש

ההגדה הראשונה שנדפסה בבית דפוס

הגדה שנדפסה בשנת רמ"ב בדפוס "ואדי אל האג'ארה" בספרד. נותר ממנה כיום רק עותק אחד ויחיד, והיא מכילה שנים עשר עמודים בלבד, הכוללים מקסט ההגדה ללא כל פירוש או איור.

אגב, הפירוש הראשון שנדפס על ההגדה הוא "זבח פסח" להגאון רבי יצחק אברבנאל זצ"ל, שנדפס בקושטא בשנת רס"ו.

וכן הראשון שדרש את סימני ליל הסדר, הוא האלשיך הקודש ואחריו החרו החזיקו כמעט כל מפרשי ההגדה.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: בבית הכנסת "בן ציון" באשדוד לעולי תוניסיה (המורכב בעיקר מעולי גאבס), נהוג כבר שנים רבות לערוך תענית דיבור בז' באדר דוקא, ויש המערערים שעדיף להקדים לימי השובבי"ם. הוחלט לשאול את כת"ר אם כדאי לשנות?

תשובה: כך נהג הגאון ר' חיים חורי זצ"ל לעשות תענית דיבור בשעה באדר. אבל אפשר לעשות פעמיים: פעם אחת בימי השובבי"ם ופעם אחת בשבעה באדר.

שאלה: בבית הכנסת שלנו הקהל אינו מתפלל לכיוון מזרח אלא לכיוון ההיכל שהוא בצפון-מזרח. האם צריכים מעתה לשנות הכיוון ולהתפלל לכיוון מזרח?

תשובה: אם אפשר לשנות את ההיכל לכיוון המזרח – ישנו, ואם אי אפשר – ימשיכו להתפלל לכיוון צפון מזרח – כבר אמרו הז"ל הרוצה להעשיר יצפין (בבא בתרא כ"ה ע"ב).

שאלה: אם הש"ץ לא כיון כלל בברכת אבות, האם הציבור יצאו ידי חובת חזרת הש"ץ?
תשובה: יצאו.

שאלה: כמה זמן לפני הבר-מצוה מניחים תפליין?

תשובה: חדשיים-שלושה, ואע"פ שמן הדין אפשר להניח בגיל י"א, מכל מקום לא נהגו בכך, שלא יטעו לצרפו למנין. וגם בחדשיים שלפני בר-מצוה נוהגים להניח בבית כדי להתאמן בהנחת תפליין, וכן הנהיג אותנו אמה"ג זצ"ל.

שאלה: מאן דהוא הפיץ שמועה כי כת"ר אמר שהאשכנזים מניחים תפליין פסולות. מכיון שאיננו ניזונים משמועות, הייתי שמח אם כת"ר יבהיר את דעתו דעת תורה?

תשובה: כך אמרתי: תפליין שלנו כשרות גם לאשכנזים, ותפליין שלהם פסולות לנו, וגם להם יש ספק פיסול. ומדוע? מפני שהם עושים כדעת הט"ז בסימן ל"ב [ס"ק כ"ו] שאין מניחים תשע אותיות לפני פרשת והיה אם שמוע, כדי לחוש לדעת הרמב"ם והרא"ש גם יחד, ולדעת מרן ורוב הפוסקים אין זו פרשה כלל (עיין רבנו זלמן ומאמר וקול יעקב שם אות קס"ח ועוד). ואם היו עושים כמנהגנו היה כשר לכו"ע. וכן הורה החזון איש לעשות לכתחילה, כמ"ש בשמו הר"מ שטרנבוך בספר תשובות והנהגות שלו (ח"א או"ח סי' ט"ל).

שאלה: אדם שקנו לו תפליין מחב"ד וגודלן אצבעיים על אצבעיים, היינו הקציצה 4 על 4 ס"מ, כגודל תפליין של שימושא רבא, האם יכול להניח כל בוקר כתפליין של רש"י, או שעליו להחליף את הבתים ליותר קטנים?
תשובה: יוכל להניחם, אם יש מקום בראשו.

שאלה: אדם שנפלו לו התפליין שצריך להתענות (מג"א סי' מ"ד סק"ה), האם תענית דיבור תועיל לו?
תשובה: לא. רק פדיון תענית בצדקה.

שאלה: האם מותר לחלוץ תפליין בפני ספר תורה?

תשובה: רק כשהוא סגור. ויש עוד אופנים, עיין בכף החיים (סימן כ"ה אות צ"ג).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל